

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ НАУК
УКРАЇНИ

ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

Редакційна колегія видання:

ТАЦІЙ В. Я. (*голова редколегії*)

президент НАПрН України, академік
НАН України та НАПрН України

ПЕТРИШИН О. В. (*відповідальний секретар*)

перший віце-президент, академік
НАПрН України

БАУЛІН Ю. В.

академік НАПрН України

БИТЯК Ю. П.

академік-секретар відділення державно-
правових наук і міжнародного права,
академік НАПрН України

БОРИСОВ В. І.

академік-секретар відділення кримінально-
правових наук, академік НАПрН України

ВОРОНОВА Л. К.

академік НАПрН України

ГЕТЬМАН А. П.

академік НАПрН України

ГОНЧАРЕНКО В. Д.

академік-секретар відділення теорії та історії
держави і права, академік НАПрН України

ГРОШЕВИЙ Ю. М.

академік НАПрН України

КОМАРОВ В. В.

академік НАПрН України

КУЗНЕСЦОВА Н. С.

академік-секретар відділення цивільно-
правових наук, академік НАПрН України

МАМУТОВ В. К.

академік НАН України та НАПрН України

ПРИЛИПКО С. М.

член-кореспондент НАПрН України

СВЯТОЦЬКИЙ О. Д.

академік НАПрН України

СЕМЧИК В. І.

член-кореспондент НАН України та академік
НАПрН України

ТАБАЧНИК Д. В.

академік НАПрН України

ТИМЧЕНКО І. А.

академік НАПрН України

ТИХИЙ В. П.

академік НАПрН України

ШЕМШУЧЕНКО Ю. С.

академік-секретар відділення екологічного,
господарського та аграрного права, академік
НАН України та НАПрН України

1 том

**Загальнотеоретична
та історична
юриспруденція**

2 том

**Публічно-правова
доктрина України**

3 том

**Доктрина
приватного права
України**

4 том

**Доктринальні
проблеми
екологічного,
аграрного
та господарського
права**

5 том

**Кримінально-
правові науки
в Україні: стан,
проблеми
та шляхи розвитку**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ПРАВОВА ДОКТРИНА УКРАЇНИ

У п'яти томах

1 том

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ТА ІСТОРИЧНА ЮРИСПРУДЕНЦІЯ

*За загальною редакцією першого віце-президента
НАПрН України О. В. Петришина*

Харків
«Право»
2013

УДК 340(477)

ББК 67

П68

Редакційна колегія:

О. В. ПЕТРИШИН (*голова редколегії*)

перший віце-президент НАПрН України;

В. Д. ГОНЧАРЕНКО (*відповідальний секретар*)

академік-секретар відділення теорії та історії
держави і права НАПрН України;

П. М. РАБІНОВИЧ

академік НАПрН України;

Д. В. ТАБАЧНИК

академік НАПрН України;

С. І. МАКСИМОВ

член-кореспондент НАПрН України

П68 Правова доктрина України : у 5 т. – Х. : Право, 2013.

ISBN 978-966-458-545-0

Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція /
В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін. ; за заг.
ред. О. В. Петришина. – 976 с.

ISBN 978-966-458-546-7

Перший том фундаментального п'ятитомного видання Національної академії правових наук України «Правова доктрина України» містить наукові погляди щодо філософсько-правових, методологічних та наукознавчих засад правознавства, доктринальних вимірів верховенства права, прав людини і правової системи, праводоктринальних концепцій сучасної української державності та історико-правових доктрин.

Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, практичних працівників, читачів, які цікавляться загальнотеоретичною та історичною юриспруденцією сучасної України.

УДК 340(477)

ББК 67

ISBN 978-966-458-546-7 (т. 1)

ISBN 978-966-458-545-0

© Тацій В. Я., Святоцький О. Д.,
Максимов С. І. та ін., 2013

© Національна академія правових
наук України, 2013

© Видавництво «Право», 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
----------------	---

РОЗДІЛ 1. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НАУКОЗНАВЧІ ЗАСАДИ ПРАВознавства

1.1. Національна академія правових наук України – флагман розвитку вітчизняної правової науки (до 20-річчя НАПрН України).....	10
1.2. Роль юридичного журналу «Право України» у розвитку національної правової доктрини	32
1.3. Правова доктрина: філософсько-правовий підхід	58
1.4. Юснатуралістичні підходи у філософсько-правовій думці сучасної України.....	94
1.5. Проблеми соціалізації права та соціологізації юриспруденції.....	129
1.6. Економічна домінанта в правовій доктрині: теоретичний економіко-правовий аналіз	154
1.7. Загальнотеоретична юриспруденція як сучасна теорія держави і права	198
1.8. Methodology of comparative researches in Ukraine: philosophical-legal aspect	218
1.9. Україна на юридичній карті світу.....	250
1.10. Розвиток правової науки в інформаційній сфері: системні проблеми та пріоритети.....	263

РОЗДІЛ 2. ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА, ПРАВА ЛЮДИНИ І ПРАВОВА СИСТЕМА: ДОКТРИНАЛЬНІ ВИМІРИ

2.1. Верховенство права: доктринальні інтерпретації в Україні	287
2.2. Розвиток парадигми праворозуміння в Україні: центральноєвропейський контекст	309
2.3. До питання про розвиток доктрини прав людини в Україні (роки незалежності).....	331
2.4. Біоюриспруденція – фундаментальна частина сучасного загальнотеоретичного правознавства.....	358
2.5. Принципи права: доктринальні питання.....	396
2.6. Принцип гендерної рівності: витоки, формування, розвиток	416

РОЗДІЛ 3. ПРАВОДОКТРИНАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

3.1. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика	459
3.2. Концепції правової держави і верховенства права в українській правовій доктрині	489
3.3. Доктринальна модель побудови федеративної держави: українська ретроспектива і сучасність	532
3.4. Забезпечення єдності судової практики в умовах існування спеціалізованої юрисдикції.....	558
3.5. Національна доктрина джерел права	587
3.6. Юридична техніка: питання доктрини	638
3.7. Доктрина правового порядку в Україні: генезис, сучасний стан і перспективи	692
3.8. Правова інтеграція як фактор розвитку української державності та її правової системи.....	713
3.9. Контроль як доктринальна категорія правової науки	752

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ІСТОРИКО-ПРАВОВА ДОКТРИНА. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ, НАУКОЗНАВЧІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЗИЦІЇ

4.1. Актуальні теоретичні проблеми юридичної науки	774
4.2. Проблемні питання українського державотворення у XX ст.	809
4.3. Демократичні традиції вітчизняного державотворення: історико-теоретичні та методологічні аспекти	843
4.4. Методологічні проблеми історії дослідження державотворення за часів української революції (1917–1921 рр.)	888
4.5. Історія ухвалення Конституції України 1996 року	933
Авторський колектив.....	974

ПЕРЕДМОВА

В умовах проведення правової реформи та становлення національної правової системи важливого значення набуває необхідність звернення до проблем правової доктрини, ідей і поглядів науковців, які безпосередньо пов'язані з формуванням змісту та напрямів розвитку юридичної науки. Правова доктрина покликана не лише вдосконалювати чинне законодавство та практику його застосування, а й здатна визначати напрями правової політики держави як у правовій, так і в економічній та політичній сферах життєдіяльності суспільства.

Доктринальні положення є результатом проведення фундаментальних наукових досліджень, які пов'язані з удосконаленням понятійного апарату, глибоким та всебічним аналізом сутності правових явищ і процесів, з'ясуванням закономірностей та тенденцій розвитку юридичної практики. Усе більше науковців у галузі права і держави схиляються до висновку про те, що панівні в суспільстві уявлення про право здатні не лише відображати юридичну дійсність, а й творчо впливати на усі складові правової системи суспільства, зокрема, правосвідомість, нормотворчість та правореалізацію.

Тому не є випадковим проведення останніми роками наукових конференцій, в яких підіймаються питання щодо творчої розробки основоположних поглядів правознавців на державно-правові явища як у сфері загальнотеоретичного правознавства, так і галузевих юридичних дисциплін. Проблемам розвитку національної правової доктрини, доктринальних ідей та поглядів на державно-правову реальність присвячена ціла низка ключових моно-

графій та програмних статей із теорії держави і права. Теорія держави і права намагається розширити горизонт наукового пізнання державно-правових явищ, включити до наукової картини юридичного світу нові загальні правові категорії, використовуючи як оновлені класичні методи правознавства, так і сучасні методологічні підходи. Слід наголосити на тому, що, з одного боку, правова доктрина виконує роль концептуальної основи, теоретичного стрижня нормотворчості, а з другого — аналізуючи зміст чинних юридичних приписів, практику їх реалізації, пропонує конкретні шляхи вирішення проблемних питань, що виникають у процесі застосування норм права.

Перший том «Загальнотеоретична та історична юриспруденція» фундаментального п'ятитомного видання Національної академії правових наук України «Правова доктрина України» містить наукові погляди щодо філософсько-правових, методологічних та наукознавчих засад правознавства, доктринальних вимірів верховенства права, прав людини і правової системи, праводоктринальних концепцій сучасної української державності та історико-правових доктрин.

Зокрема, у першому розділі розглядаються питання становлення та розвитку Національної академії правових наук України як вищої галузевої наукової установи, ролі юридичного журналу «Право України» у розвитку правової доктрини. Висвітлюються актуальні для національної правової доктрини проблеми, зокрема, філософсько-правовий та юснатуралістичні підходи у правовій доктрині сучасної України, проблеми соціалізації права та соціологізації юриспруденції, теоретичний економіко-правовий аналіз економічної домінанти в правовій доктрині, загальнотеоретична юриспруденція як сучасна теорія держави і права, методологія порівняльних досліджень в Україні, правова система України на правовій карті світу, розвиток правової науки в інформаційній сфері: системні проблеми та пріоритети.

У другому розділі висвітлюються питання доктринальних інтерпретацій верховенства права в Україні, розвитку парадигми праворозуміння, розвитку доктрини прав людини в Україні за роки незалежності, біоюриспруденції, доктринальних питань принципів права, витоків, формування, розвитку принципу гендерної рівності.

У третьому розділі приділено увагу доктрині та вітчизняній практиці громадянського суспільства, концепції правової держави і верховенства права в українській правовій доктрині, доктринальній моделі побудови федеративної держави: українська ретроспектива і сучасність, єдності судової системи за умов існування спеціалізованої юрисдикції, національній доктрині джерел права, юридичній техніці, доктрині правового порядку в Україні, її генезі, сучасному стану та перспективі, правовій інтеграції як фактору розвитку української державності та національної правової системи, контролю як доктринальній категорії правової науки.

У четвертому розділі акцентується увага на теоретичних проблемах історико-правової думки, проблемних питаннях українського державотворення у XX ст., історико-теоретичних та методологічних аспектах демократичних традицій вітчизняного державотворення, методологічних проблемах історії державотворення за часів української революції (1917–1921 рр.), історії ухвалення Конституції України 1996 р.

Перший том п'ятитомного видання Національної академії правових наук України підготовлено академіками та членами-кореспондентами, які входять до складу відділення теорії та історії держави і права Академії, а також провідними фахівцями в галузі теорії держави і права, які працюють у науково-дослідних інститутах Академії, інших наукових та навчальних закладах України.

Видання стане у пригоді не тільки науковцям у галузі теорії держави і права й галузевих юридичних дисциплін, а й усім, хто цікавиться теоретичними дослідженнями проблем держави і права, актуальними питаннями державно-правового розвитку України, у тому числі державним службовцям, а також тим, хто займається законотворчою діяльністю.

О. ПЕТРИШИН,

перший віце-президент Національної академії правових наук України

РОЗДІЛ 1 | ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ, МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА НАУКОЗНАВЧІ ЗАСАДИ ПРАВознавства

1.1 | НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ – ФЛАГМАН РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАВОВОЇ НАУКИ (до 20-річчя НАПрН України)

Здобувши 24 серпня 1991 р. незалежність, український народ створив підґрунтя для формування соціальних, економічних та правових засад розбудови України як демократичної, правової держави. Перед ученими-правознавцями та юристами-практиками постало завдання – розробити принципово нову систему і стратегію реформування законодавства, визначити напрями його застосування, створити дієву систему забезпечення та охорони прав і свобод людини і громадянина.

На початку 90-х рр. ХХ ст. не лише науковці, а й суспільство в цілому були незадоволені темпами і рівнем проведення правової реформи, станом законності та правопорядку в Україні. Роль юридичної науки і практики в суспільстві була незначною, можливості впливу правознавців на процес правової реформи зведені до мінімуму, хоча потенціал на той час був чималим. Так, у вищих навчальних закладах, наукових установах та правоохоронних органах України працювало близько 200 докторів наук, професорів, понад 800 кандидатів наук, доцентів, десятки тисяч юристів-практиків. Проте всі вони діяли роз'єднано, а тому й їх вплив на розвиток суспільства і держави був незначним.

Наприкінці 1991 р. група науковців і практичних працівників виступила з ініціативою створення Всеукраїнського громадського об'єднання «Академія правових наук України», а вже в січні наступного року відбулися збори ініці-

аторів, на яких ухвалили пропозицію стосовно доцільності формування такого об'єднання. Для проведення організаційних заходів та з метою розробки Статуту і підготовки установчої конференції було вирішено створити організаційний комітет, до складу якого увійшли провідні науковці, котрі працювали в різних галузях правової науки, а також практичні працівники.

21 січня 1992 р. оргкомітет провів перше засідання, на якому підтримав ідею щодо створення Всеукраїнського громадського об'єднання «Академія правових наук України». Протягом лютого 1992 р. за участю членів оргкомітету було проведено збори представників юридичної громадськості в 17 областях України та м. Києві. У зборах взяли участь понад 1300 осіб, які підтримали ідею створення Академії і в цілому схвалили проект Статуту. А вже 4 березня у м. Харкові в приміщенні Української юридичної академії (нині — Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого») відбулася установча конференція, присвячена створенню Академії правових наук України, учасники якої ухвалили Статут та обрали першого президента. Процес створення Академії правових наук України як громадської організації завершився офіційною реєстрацією її Статуту Міністерством юстиції України 31 березня 1992 р.

На громадських засадах Академія діяла протягом 1992–1993 рр. Головною її метою стала консолідація інтелектуального потенціалу наукових працівників, викладачів юридичних навчальних закладів, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, суду, арбітражного суду, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури, юридичних служб підприємств і установ, спрямування їх зусиль на сприяння процесу розбудови України як правової, демократичної держави, охорону і захист прав людини та громадянина. До президії Академії увійшли відомі вчені-юристи та практичні працівники, які представляли вищі юридичні навчальні заклади України.

Про потужний інтелектуальний потенціал Академії свідчить те, що від самого початку до її складу входили 2 академіки і 2 члени-кореспонденти Академії наук Укра-

їни, 11 лауреатів Державної премії України, 12 лауреатів премії Академії наук України ім. Д. З. Мануїльського, 10 заслужених діячів науки і техніки України, 80 докторів юридичних наук, професорів.

За рік свого існування на громадських засадах Академія правових наук України, її президія та відділення виконали вагомий роботу з розроблення проектів Конституції України, Кримінального, Адміністративно-процесуального, Цивільного процесуального, Кримінально-процесуального кодексів та інших найважливіших проектів нормативно-правових актів. Значною подією стало розроблення Концепції розвитку юридичної науки та освіти, схваленої Президентом України.

Науковці Академії провели дві наукові конференції, присвячені обговоренню проектів Конституції України. Зроблені в процесі обговорення зауваження було узагальнено й надіслано до Конституційної комісії, більшість з яких було враховано. Проекти Конституції України обговорювалися також у відділеннях та регіональних центрах за участю широкої юридичної громадськості. Серед заходів, що їх проводила Академія, – науково-практичні конференції, «круглі столи» з проблем застосування законів України «Про прокуратуру» і «Про арбітражний суд», кодифікації кримінального, кримінально-виконавчого та кримінально-процесуального законодавства (кодексів), а також конституційного судочинства.

Головним підсумком діяльності Академії на громадських засадах стало те, що її багатопланова діяльність сприяла формуванню високого престижу вітчизняної юридичної науки, визначила пріоритетні напрями її розвитку в Україні. Тому цілком логічним стало прийняття 23 липня 1993 р. Президентом України Указу «Про Академію правових наук України», яким засновано Академію правових наук України як державну вищу галузеву наукову установу. В Указі зазначалося, що Академія правових наук України є самоврядною організацією, яка діє на основі Статуту, може мати у своєму складі науково-дослідні інститути, науково-практичні центри, навчальні заклади, лабораторії, інші установи для організації та проведення досліджень у галузі держави і права.

Президентом-організатором Академії правових наук України було призначено В. Я. Тація, дійсними членами-засновниками Академії затверджено 17 провідних науковців-правознавців України, серед яких: Б. М. Бабій, Ф. Г. Бурчак, А. С. Васильєв, Л. К. Воронова, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, А. П. Закалюк, М. В. Костицький, В. К. Мамутов, А. Й. Рогожин, В. І. Семчик, В. В. Сташис, І. А. Тимченко, В. В. Цветков, М. В. Цвік, Ю. С. Шемшученко, Л. П. Юзьков.

Указом передбачалося, що перші вибори до Академії правових наук України повинні провадитися за Тимчасовим положенням про вибори до Академії, затвердженим її дійсними членами-засновниками. При цьому встановлювалася чисельність членів Академії — 25 дійсних членів і 45 членів-кореспондентів. Перші вибори відбулися 24 листопада 1993 р., а вже у грудні на загальних зборах Академії президентом було обрано В. Я. Тація, віце-президентами — Ф. Г. Бурчака та Ю. М. Грошевого, головним ученим секретарем М. М. Сибільова та затверджено склад президії Академії з місцем розташування у м. Харкові.

Період з 1993 по 1995 р. став етапом організаційного становлення Академії та її структурних підрозділів (відділення теорії та історії держави і права, відділення державно-правових наук та міжнародного права, відділення цивільно-правових наук, відділення правових проблем охорони навколишнього середовища і аграрного права (нині — відділення екологічного, господарського та аграрного права), відділення кримінально-правових наук), які покликані здійснювати наукову, законопроектну та координаційну роботу.

21 грудня 1993 р. на загальних зборах Академії правових наук України було затверджено Статут, створено організаційно-правові засади її діяльності як провідної державної наукової інституції юридичного профілю. Накопичений Академією досвід діяльності в подальшому було закріплено в новому Статуті, який був прийнятий загальними зборами Академії 19 лютого 1999 р. та затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2000 р. за № 210.

У червні 1994 р. було створено Київський регіональний центр, покликаний координувати діяльність академіків та членів-кореспондентів, які працюють у м. Києві. У червні 1995 р. у складі Академії створено Інститут вивчення проблем злочинності з розташуванням у м. Харкові (нині – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України), у березні 1996 р. – Лабораторію удосконалення правового становища жінок, а у листопаді того самого року – Львівську лабораторію прав людини. З березня 1996 р. почав функціонувати Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва (м. Київ) (нині – Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака. У червні 1997 р. розпочала роботу Лабораторія з проблем теорії та історії держави і права, у листопаді 1997 р. – Міжвідомча лабораторія правового забезпечення науки і технологій, а у лютому 1999 р. – Центр правової інформатики, який у червні 2001 р. було реорганізовано у Науково-дослідний центр правової інформатики, а з 2012 р. – у Науково-дослідний інститут інформатики і права (м. Київ). У липні 2000 р. у структурі Академії було створено Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування (м. Харків), у травні 2001 р. – Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності (м. Київ). У лютому 2002 р. у структурі Академії розпочав свою діяльність Інститут фінансового права, створений за ініціативою Академії правових наук України та Академії податкової служби України. У 2010 р. було створено Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку з розташуванням у м. Харкові.

На сьогодні до складу Академії входять шість науково-дослідних інститутів, які постійно співпрацюють із Верховною Радою України та її комітетами, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Кабінетом Міністрів України, Конституційним Судом України, Верховним Судом України, Вищим господарським судом України, Вищим адміністративним судом України, Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних

справ, Генеральною прокуратурою України, міністерствами юстиції, внутрішніх справ, іншими центральними та місцевими органами влади.

У межах науково-дослідних інститутів виходять друком періодичні наукові видання з юридичної тематики, а саме: «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Питання боротьби зі злочинністю», «Приватне право і підприємництво», «Теорія і практика інтелектуальної власності», «Правова інформатика», «Інформація і право» та «Актуальні питання інноваційного розвитку».

На підставі спільного наказу Міністерства освіти і науки України та Національної академії наук України від 26 листопада 2009 р. за № 1066/609 «Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних і гуманітарних наук на 2009–2013 рр.» постановою загальних зборів Національної академії правових наук України було затверджено Пріоритетні напрями розвитку правової науки на 2011–2015 роки від 24 вересня 2010 р. № 14–10 (із змінами від 5 березня 2012 р. № 4–12).

Основними Пріоритетними напрямами розвитку правової науки на 2011–2015 рр. є такі:

I. Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина: 1) становлення і розвиток правових механізмів забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина (історико-правові аспекти); 2) методологічні проблеми дослідження стану юридичного забезпечення і захисту прав та свобод людини і громадянина; 3) удосконалення правових механізмів забезпечення прав і свобод людини і громадянина (теоретико-методологічні та практико-прикладні аспекти); 4) міжнародні стандарти та державно-юридичні засоби забезпечення прав людини в Україні; 5) рішення Європейського суду з прав людини в механізмі забезпечення та захисту прав та свобод людини і громадянина; 6) особливості реалізації, механізми забезпечення і гарантій основних суб'єктивних цивільних прав та законних інтересів особи.

II. Проблеми формування національної правової системи України: 1) історичні засади процесу формування націо-

нальної правової системи України; 2) методологічні проблеми дослідження стану правової системи України; 3) сучасні тенденції і напрями розвитку правової системи України; 4) розвиток правової системи України в умовах становлення європейського правового простору; 5) нормотворча та правозастосовна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

III. Правове забезпечення державного будівництва, розвитку політичної системи та місцевого самоврядування: 1) проблеми удосконалення правового регулювання компетенції органів публічної влади та державно-правової конфліктології; 2) конституційно-правове регулювання механізму реалізації публічної влади в Україні; 3) державно-правові проблеми забезпечення національної безпеки України; 4) проблеми функціонування органів виконавчої влади та адміністративно-правових відносин на сучасному етапі; 5) проблеми удосконалення організації та функціонування влади на місцевому рівні; 6) механізми державного регулювання господарських відносин в Україні.

IV. Правове регулювання інноваційного розвитку України: 1) цивільно-правові засоби забезпечення інноваційного розвитку; 2) правові проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України; 3) проблеми реалізації та захисту прав інтелектуальної власності в умовах сучасного технологічного розвитку; 4) правове забезпечення інноваційної політики держави; 5) правові режими здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності; 6) міжнародні стандарти і правове забезпечення розбудови інформаційного суспільства та інтеграції України у світовий інформаційний простір.

V. Правові засоби боротьби зі злочинністю: 1) методологічні та теоретичні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні в умовах сучасного розвитку; 2) теоретичні та прикладні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого та криміналістичного забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина; 3) використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю; 4) методологічні засади функціонування органів кримінального переслідування та

суду; 5) теоретичні та практичні проблеми боротьби зі злочинами у сфері службової діяльності на сучасному етапі розвитку України; 6) проблеми криміналістичного забезпечення оптимізації слідчої діяльності.

VI. Україна в системі сучасного міжнародного правопорядку: 1) правові проблеми визначення і реалізації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції та глобалізації; 2) проблеми розвитку місцевого самоврядування в Україні в контексті наближення до європейських правових стандартів; 3) досвід удосконалення органів державної влади в європейських країнах та можливості його застосування в Україні; 4) конституційно-правові проблеми реформування інституту виборів в аспекті міжнародних стандартів; 5) теоретичні і прикладні проблеми участі громадськості у запобіганні злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід; 6) дослідження міжнародного та європейського досвіду правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності в процесі гармонізації національного законодавства; 7) уніфікація приватного права Європи та тенденції розвитку цивільного законодавства у контексті Євроінтеграції.

VII. Правове забезпечення інформаційної сфери України: 1) теоретико-правові основи становлення і розвитку інформаційного суспільства, забезпечення прав та свобод людини і громадянина в інформаційній сфері; 2) теоретико-методологічні засади правового регулювання інформаційної діяльності, розвитку інформаційного права та інформаційного законодавства України; 3) актуальні проблеми правової інформатики, системної інформатизації нормотворчої, правозастосовної і правоосвітньої діяльності; 4) розробка і впровадження інформаційно-правових підсистем електронного парламенту та уряду, електронних систем і баз даних у галузі держави і права; 5) правові засади захисту персональних даних, інформації з обмеженим доступом, технічного захисту інформації та інших проблем інформаційної безпеки в умовах глобалізації; 6) проблеми юридичної відповідальності та протидії правопорушенням в інформаційній сфері.

Науково-дослідні інститути Академії проводять фундаментальні наукові дослідження відповідно до зазначених Пріоритетних напрямів розвитку правової науки.

На виконання статутних завдань Академія проводить діяльність із координації тематики дисертаційних досліджень у галузі держави і права. Щороку (починаючи з 1995 р.) видається «Перелік тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права», до якого включаються теми докторських та кандидатських дисертацій відповідно до номенклатури спеціальностей «Юридичні науки». З 2005 р. Науково-дослідний інститут інформатики і права видає Інформаційно-пошукову систему, яка містить інформацію щодо всіх тем дисертаційних робіт з юридичних наук, затверджених із 1992 р.

Метою видання «Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права» є поширення інформації серед наукової громадськості стосовно основних напрямів дисертаційних досліджень, які виконуються в Україні, що дає змогу вченим радам вищих юридичних закладів освіти і юридичних факультетів та науково-дослідних установ юридичного профілю здійснювати планування науково-дослідної роботи, проводити дисертаційні дослідження з найбільш актуальних проблем держави і права, уникати повторення та дублювання тематики, забезпечувати ефективний контроль за виконанням дисертаційних досліджень.

Усі теми дисертаційних досліджень розглядаються координаційними бюро відділень Академії, де аналізуються їх відповідність певній спеціальності, актуальність, коректність формулювання, співвідношення кількості тем із різних спеціальностей, доцільність розроблення певних напрямів дисертаційних досліджень тощо. На сьогодні видано вже 17 довідкових видань цього напрямку.

Починаючи з 1993 р. Академія видає фаховий науковий журнал «Вісник Академії правових наук України», в якому висвітлюються найбільш актуальні питання функціонування та розвитку правової системи України. Зокрема, на сторінках «Вісника» оприлюднюється інформація про загальні збори Академії та її президії, роботу закладів Академії, публікуються наукові статті членів Академії та інших юристів-науковців і практиків, авторські проекти законів, рецензії, підсумки наукових конференцій та «круглих столів», висвітлюються творчий шлях і досягнення видатних

юристів України. За цей час вийшло друком 73 випуски збірника наукових праць. У квітні 2013 р. видання було перейменовано на «Вісник Національної академії правових наук України».

У квітні 1996 р. у системі Академії розпочало свою діяльність видавництво «Право», яке здійснює підготовку та видання наукової, навчальної, довідкової літератури з правової тематики і забезпечує юридичною літературою навчальні заклади та наукові установи, правоохоронні та судові органи, а також практикуючих юристів, котрі працюють на підприємствах, в установах та організаціях різних форм власності.

Творчий колектив видавництва готує і видає на високому науковому, літературному та поліграфічному рівні підручники, навчальні посібники для вищих юридичних навчальних закладів України, що мають гриф Міністерства освіти і науки України та користуються значним попитом у студентів, аспірантів, викладачів у всіх регіонах України, а також фахові збірники наукових праць, науково-практичні коментарі тощо. Видавництво видає літературу, у підготовці якої беруть участь провідні та найвідоміші науковці України, видатні діячі в галузі економіки та права, академіки та члени-кореспонденти Академії, викладачі Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого».

За вагомі досягнення, майстерність та високий професіоналізм у видавничій справі видавництво «Право» неодноразово нагороджувалося дипломами переможців міжнародних книжкових фестивалів, що проходили у містах України, зокрема Львові, Києві, Харкові.

У березні 2006 р. Академією правових наук України та Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого (нині – Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого») було створено Освітньо-науковий центр з проблем правознавства, метою якого є: а) забезпечення координації та проведення спільних наукових досліджень Академією правових наук України та Національною юридичною академією України імені Ярослава Мудрого; б) взаємне рецензування резуль-

татів науково-дослідних робіт, апробація та використання результатів наукових досліджень; в) впровадження результатів наукових досліджень у навчальний процес; г) вивчення досвіду Болонського процесу і впровадження його елементів у систему вітчизняної освіти та науки; ґ) координація підготовки наукових кадрів; д) підвищення кваліфікації викладачів навчальних закладів та наукових працівників; е) координація та проведення спільних наукових конференцій, спільної видавничої діяльності; є) ефективно використання навчально-методичної та матеріальної бази.

У 2008 р. Академією було видано п'ятитомне загально-академічне видання «Правова система України: історія, стан та перспективи», над яким два роки працювали найкращі юристи України – науковці Академії правових наук України. Уперше в історії української юриспруденції в одному виданні узагальнено вітчизняний досвід побудови національної правової системи, всіх її галузей, сучасний стан науки та законодавства, практику його реалізації, окреслено перспективи їх розвитку. До складу авторського колективу увійшла еліта вітчизняної юриспруденції з усіх регіонів України, кістяк якої становлять академіки та члени-кореспонденти Академії правових наук України, провідні науковці її установ.

У 2011 р. було надруковано друге видання п'ятитомника, перекладене російською мовою, головна мета якого – дати можливість ученим з інших країн, перш за все Російської Федерації та країн СНД, ознайомитися з доробками української юридичної науки в різних галузях права, із сучасним законодавством України і практикою його застосування. Сьогодні побачила світ англomовна версія цієї фундаментальної праці, після виходу якої наукові здобутки української юридичної науки стали доступними вченим усього світу.

Підсумком суспільного визнання цієї вагомої юридичної праці стало ухвалення у 2011 р. Комітетом з Державних премій України в галузі науки і техніки рішення про присудження авторському колективу монографії «Правова система України: історія, стан та перспективи» найвищої наукової відзнаки – Державної премії України в галузі науки і техніки.